

Analysis of Issues and Challenges of Copyright of Textual Digital Resources from the Viewpoint of Managers of Academic Digital Libraries in Tehran

Sima Amouzgar

MA in Information Science, Department of Knowledge and Information Sciences, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: sima.amouzgar@ut.ac.ir

Alireza Noruzi

*Corresponding author, Associate Professor, Department of Knowledge and Information Sciences, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: noruzi@ut.ac.ir

Maryam Sarrafzadeh

Assistant Professor, Department of Knowledge and Information Sciences, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: m.sarrafzadeh@ut.ac.ir

Abstract

Objective: Due to the inherent features of digital environment, such as the ease of dissemination of information widely and quickly, or the possibility of manipulating digital content by anonymous users, the digital environment and digital libraries pose many challenges to copyright and legislative decision-making to approve new laws and rules. Investigating the issues and challenges of copyright of digital content especially textual resources can help to develop digital libraries. The aim of this research was to identify, determine and prioritize the issues and challenges of copyright of textual digital resources from the viewpoint of managers of academic digital libraries in Tehran.

Methodology: The methodology of this applied research was the analytical survey and the total number of managers of academic digital libraries in Tehran was selected as the research population (31 managers). The data were collected through library studies and a questionnaire. First, previous studies and the documentary research method were used to review the fundamental issues and challenges of copyright of textual digital resources in order to design a questionnaire based on the research model. Then, by reviewing the literature and the basis of the research model, a questionnaire with 60 items and eight sections was developed after validation using expert opinion and reliability verification using Cronbach's alpha method and distributed among 31 managers of academic digital libraries in Tehran. The collected data were analyzed through descriptive and inferential statistical methods by the SPSS and the Smart PLS softwares

Findings: The findings showed that from the viewpoints of managers of academic digital libraries' in Tehran, issues and challenges of copyright of textual digital resources are as follows in order of importance: defective copyright laws, exceptions and fair use, the nature of the digital space, libraries actions, protective and system and network technologies, economy, contract and licenses, and moral considerations. The model validity of the issues and challenges affecting the copyright of digital textual resources was verified using structural and measurement models. Indicators of the nature of digital environment in order of importance were: the ease of unauthorized sharing of copyrighted works simultaneously among multiple users; the ease of scientific and literary manipulation (plagiarism); the ambiguity of responsibility and the right to protect the digital content by digital libraries; the ease of copy and paste of digital texts; the distortion and dissemination of copyrighted materials; the problem of validating the authenticity of digital content; the possibility of unauthorized reproduction at the international level; the inaccurate identification of the production site and the publisher of the work; and failure to identify the provenance and publisher of digital content.

Conclusion: The challenge of defective copyright laws is the most important problem facing the copyright of textual digital resources. Due to the widespread use of digital information resources, there is a strong need to solve problems and challenges related to the defective copyright laws. Therefore, it is important to investigate and resolve issues related to elements and constituents of copyright, including the limitations of copyright for digital libraries due to the legal issues, the challenges of new media and data formats, the need for contracts between publishers and content creators, etc.

Keywords: Copyright, Digital libraries, Textual resources, Challenges, University libraries.

Article type: Research

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 18/10/2019

Received in revised form: 03/12/2019

Accepted: 30/01/2020

Available online: 18/04/2022

Publisher: Central Library of Astan Quds Razavi

Library and Information Sciences, 2022, Vol. 25, No.1, pp. 29-59.

© The author(s)

تحلیل مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتال متن‌ی از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دیجیتال دانشگاهی شهر تهران

سیما آموزگار

کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: sima.amouzgar@ut.ac.ir

علیرضا نوروزی

*نویسنده مسئول، دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: noruzi@ut.ac.ir

مریم صراف‌زاده

استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: m.sarrafzadeh@ut.ac.ir

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناسایی، تعیین و اولویت‌بندی مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتال متن‌ی از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دیجیتال دانشگاه‌های شهر تهران بود.

روش‌شناسی: پژوهش از نوع کاربردی و با روش پیمایشی-تحلیلی انجام شد و جامعه آماری این پژوهش، ۳۱ نفر از مدیران کتابخانه‌های دیجیتال دانشگاه‌های شهر تهران است. به منظور گردآوری داده‌ها از دو روش مطالعه اسنادی (کتابخانه‌ای) و پیمایشی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و از نرم‌افزارهای «اس‌پی‌اس‌اس» و «اسمارت‌بی‌ال‌اس» برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتال متن‌ی از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دیجیتال دانشگاهی شهر تهران به ترتیب اهمیت و اولویت عبارتند از: کاستی‌های قانونی، استثنائات و استفاده منصفانه، ماهیت فضای دیجیتال، فعالیت کتابخانه‌ها، فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای، اقتصاد، قراردادهای و مجوزها و ملاحظات اخلاقی.

نتیجه‌گیری: مسائل و چالش‌های متعددی در حوزه حق مؤلف منابع دیجیتال متن‌ی وجود دارد؛ اما در این میان کاستی‌های قانونی تأثیرگذارترین مؤلفه بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن‌ی است. در حالی که امروزه با گسترش استفاده از آثار دیجیتال، نیاز مبرمی به حل مسائل و چالش‌های مربوط به کاستی‌های قانونی وجود دارد. بنابراین، نیاز است قانون حق مؤلف مورد توجه بیشتری قرار بگیرد. همچنین، توجه به شاخص‌های این بعد از جمله محدودیت‌های حقوق کتابخانه به علت مسائل حقوقی، مستعد تغییر بودن حق مؤلف آثار در قالب‌های متفاوت و در طول زمان، ابهام در نحوه و اجرای قوانین و پیگیری آن‌ها در محیط دیجیتال، فقدان قرارداد نشر بین ناشر و پدیدآورندگان و عدم تنظیم قرارداد نشر یا عرضه اثر مطابق عرف حقوقی ایران به صورت شفاف، نبود ماده واحده‌ای در خصوص آثار دیجیتال در قانون حق مؤلف و آئین‌نامه‌ها، برای رفع چالش‌ها ضروری است.

کلیدواژه‌ها: حق مؤلف، کتابخانه دیجیتال، منابع متن‌ی، چالش‌ها، کتابخانه‌های دانشگاهی.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۷/۲۶

تاریخ ویرایش: ۱۳۹۸/۹/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱/۲۹

ناشر: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

کتب‌داری و اطلاع‌رسانی، ۱۴۰۱، دوره ۲۵، شماره ۱، شماره پیاپی ۹۷، صص. ۲۹-۵۹.

© نویسندگان

مقدمه و بیان مسئله

حقوق مالکیت فکری^۱، جزء حقوق خصوصی است. این حقوق به خالقان یا صاحبان حق اختراع، علائم تجاری یا آثار دارای حق مؤلف اجازه می‌دهد تا از مزایای آثارشان بهره‌مند شوند. این حقوق در ماده ۲۷ اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز مشخص شده است؛ به نحوی که حق حفاظت از مزایای مادی و معنوی منتج از آفرینش محصولات علمی، ادبی یا هنری را برای شخص ایجادکننده یا صاحب آن محصول، فراهم می‌کند.

حق مؤلف به دو قسمت تقسیم می‌شود: یک. حقوق مادی پدیدآورنده که عبارت است از حق انحصاری نشر، پخش، عرضه، اجرای اثر و غیره؛ و دو. حقوق معنوی (اخلاقی) پدیدآورنده که شامل حق انتشار، حق حرمت نام و عنوان پدیدآورنده، حق حرمت اثر و حق عدول یا پس گرفتن اثر است (نوروزی، ۱۳۹۸). این‌ها مواردی هستند که در مواد ۳، ۱۹ و ۲۱ «قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان» مصوب ۱۳۴۸ مورد اشاره قرار گرفته‌اند و بعضی اوقات در فضای دیجیتالی آن‌طور که باید و شاید رعایت نمی‌شوند.

فضای دیجیتالی به علت ویژگی‌های ذاتی خود مثل سهولت در انتشار سریع و وسیع اطلاعات یا امکان دستکاری اطلاعات توسط کاربران مجهول و مجعول، چالش‌هایی را در زمینه حق مؤلف ایجاد کرده و تصمیم‌گیری قانون‌گذاران را در رابطه با وضع قوانین جدید سخت کرده است. آثار دیجیتالی شده به عنوان منبع کتابخانه‌های دیجیتالی، خطر تجاوز به حقوق مؤلفان و پدیدآورندگان را افزایش می‌دهند. بنابراین، کتابخانه‌های دیجیتالی با چالش بزرگ حق مؤلف مواجه هستند که می‌تواند آن‌ها را در ارائه خدمات مؤثر و مورد نیاز به جامعه کاربران بازدارد؛ زیرا اساس این نوع کتابخانه‌ها مبتنی بر محتوای دیجیتالی است. یک کتابخانه دیجیتالی مجموعه‌ای مدیریت شده، سازمان یافته و منسجم حاوی اشیای اطلاعاتی دیجیتالی شده (از قبیل داده‌های متنی، عددی، تصویری، صوتی و ویدئویی) است که به کمک فناوری‌های دیجیتالی از روش‌ها و ابزارهای جدیدی برای مدیریت منابع اطلاعاتی (مانند: انتخاب، سازمان‌دهی، جستجو، دسترسی، بازیابی، حفاظت و نگهداری منابع اطلاعاتی) استفاده می‌کند.

با توجه به حضور و ازدیاد کتابخانه‌های دیجیتالی در کشور که به علت مزایایی که نسبت به کتابخانه‌های سنتی دارند و نیز تمایل دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی مختلف به همگام شدن با فناوری‌های دیجیتالی نوین، ضرورت تأکید و توجه به حق مؤلف منابع دیجیتالی بیش از پیش نمایان شده است؛ زیرا آرشیوها، کتابخانه‌ها و واسپارگاه‌های دیجیتالی^۲ در طی روند تکاملی خود، در صورتی قابل توسعه و پایدار خواهند ماند که خطمشی و سیاستگذاری درستی در زمینه چگونگی برخورد با حق مؤلف آثار دیجیتالی

1. Intellectual Property Rights

2. Digital repositories

داشته باشند. در غیر این صورت، ناشران و صاحبان حق مالی اثر نیز، تمایلی به همکاری و قرار دادن آثارشان در کتابخانه‌های دیجیتالی نخواهند داشت. بی‌توجهی به حقوق این افراد در تهیه منابع واسپارگاه‌ها و کتابخانه‌های دیجیتالی محیط ناامنی برای اصحاب هنر و اندیشه ایجاد می‌کند و این قشر از جامعه، میلی به ظهور ایده و ابتکار و اختراع و خلق آثار فکری نداشته و در نتیجه این بی‌رغبتی، بدون شک متضرر اصلی، جامعه است که با محرومیت از نبوغ مخترعان و دانشمندان، در عرصه ملی و بین‌المللی متحمل خسارات جبران‌ناپذیری می‌شود.

پژوهش‌های چندی در حوزه حق مؤلف و کتابخانه‌های دیجیتالی انجام شده است که مرور آن‌ها نشان می‌دهد که بیشتر پژوهش‌های مشابه در حوزه حقوق و به روش نظری صورت گرفته است. بعضی پژوهش‌های انجام شده از قبیل پژوهش ایرجی (۱۳۹۶)، اسدی (۱۳۹۴)، رسولی (۱۳۹۲)، رحمانی (۱۳۹۰) و انصاری (۱۳۹۰) در ایران؛ و نیز پژوهش نیگرش^۱ (۲۰۱۹)، کایاسلان^۲ (۲۰۱۱) و وان^۳ (۲۰۱۱) در خارج کشور؛ با مطالعات نظری کتب و مقالات و بررسی قوانین حقوق مالکیت فکری، به کاستی‌های قانونی و چالش‌های گسترده حقوقی به وجود آمده با توجه به ظهور فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی اشاره داشته‌اند. پژوهش‌های برخی دیگر مانند صفایی و افشار قوچانی (۱۳۹۵)، خیاطی (۱۳۹۵)، افشار و قائمی‌زاده (۱۳۹۳)، شاکری و حبیبی (۱۳۹۲)، سالاری (۱۳۸۹) در ایران و نیز واهید^۴ (۲۰۱۷) در خارج کشور؛ با مطالعه قوانین و مقررات در پی تفسیری از قوانین جهت بهره‌مندی از استثنائات استفاده آموزشی کتابخانه‌های دیجیتالی و مؤسسات مشابه و یا توجه به برنامه‌ریزی برای کسب مجوز از مالکان حق مؤلف جهت استفاده از آثار بوده‌اند. توجه به الزامات فنی و نیاز به حفاظت از حق مؤلف، موضوع پژوهش پاپی (۱۳۹۴) بوده است. سعیدی، حاجی حسینی و سعیدی (۱۳۹۲) و اولاکا^۵ (۲۰۱۰)، پژوهش‌هایی با روش پیمایشی انجام دادند که سعیدی، حاجی حسینی و سعیدی دیدگاه دانشجویان نسبت به نقض قانون حق نشر؛ و اولاکا، دیدگاه کتابداران در مورد راه‌حل‌هایی برای مقابله با نقض حق مؤلف را بررسی کرده‌اند. هنگ شیان^۶ (۲۰۱۰) به دنبال ارائه یک راهکار جهت حفظ تعادل حق مؤلف در کتابخانه‌های دیجیتالی بوده و یک مدل در این باره پیشنهاد کرده است.

نوع نگرش مدیران کتابخانه به کتابخانه دیجیتالی بسیار در سرنوشت آن تأثیرگذار است. چنانچه نگرش دقیقی از مسائل و چالش‌های کتابخانه‌های دیجیتالی وجود داشته باشد، شرایط و زمینه ساخت، ماندگاری و

1. Niqresh
2. Kayaaslan
3. Wan
4. Wahid
5. Olaka
6. Hong Xian

بقای آن‌ها راحت‌تر فراهم می‌شود (سالاری، ۱۳۸۹). از آنجا که ایجاد و بقای کتابخانه دیجیتالی مانند هر طرح و برنامه دیگری نیازمند دستیابی به امکانات مربوطه و دیدگاهی جامع در زمینه‌های گوناگون است و کارایی اثربخش کتابخانه دیجیتالی با وجود تمام مزایای قابل دسترس به طور حتم از موانع و چالش‌هایی برخوردار است؛ شناسایی این موانع و اقدام جهت رفع آن‌ها می‌تواند گامی مؤثر جهت پیشبرد و توسعه کتابخانه‌های دیجیتالی و به تبع آن، توسعه علم و دانش در کشورمان باشد. با توجه به این که زمان زیادی است که شاهد فعالیت کتابخانه‌های دیجیتالی در کشورمان هستیم و از طرفی، اکثر محتوای اطلاعاتی این نوع کتابخانه‌ها را منابع دیجیتالی متنی تشکیل می‌دهد آن‌گونه که حریری و رادفر (۱۳۹۳) اظهار داشته‌اند عمده منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دیجیتالی ایران، همانند کتابخانه‌های سنتی، کتاب‌ها و نشریات هستند؛ شناسایی و تحلیل مسائل و چالش‌های حق مؤلف این نوع منابع ضروری است. بنابراین، پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این پرسش است که مدیران کتابخانه‌های دیجیتالی چه تحلیلی از مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی دارند؟

با توجه به مطالب ذکر شده، مسئله‌ای که در پژوهش حاضر بدان توجه شده، شناسایی و تحلیل مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی است که بدین منظور، پرسش‌های ذیل طراحی شده‌اند.

۱. حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی بر مبنای پیشینه نظری و پژوهشی با چه مسائل و چالش‌هایی روبه‌رو است؟

۲. ابعاد مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دیجیتالی دانشگاهی شهر تهران به ترتیب اولویت کدامند؟

۳. مؤلفه‌های متغیر مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دیجیتالی دانشگاهی شهر تهران به ترتیب اهمیت کدامند؟

روش‌شناسی

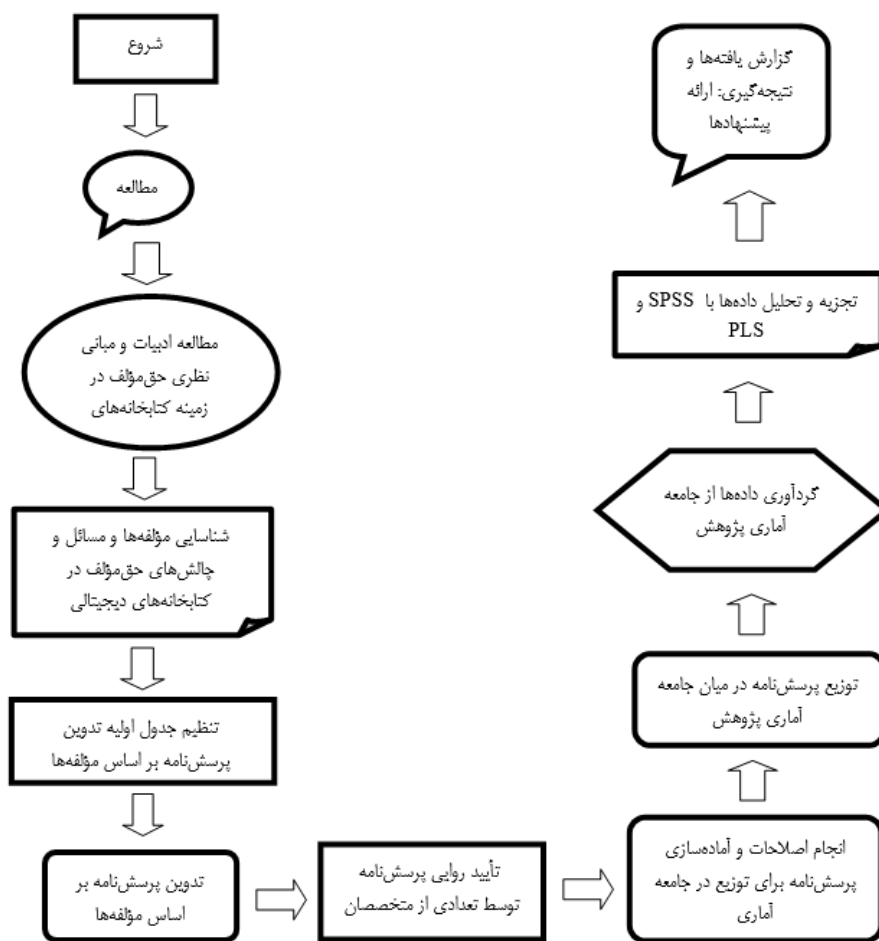
پژوهش کاربردی حاضر با هدف شناسایی و اولویت‌بندی مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی از دیدگاه مدیران، به روش پیمایشی-تحلیلی انجام شد. در این پژوهش، گردآوری اطلاعات، به روش مطالعه اسنادی (کتابخانه‌ای) و پیمایشی انجام شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای است که بر اساس مطالعات نظری و با هدف شناسایی مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی تهیه شد. سپس به منظور بررسی روایی محتوایی، پرسش‌های پرسش‌نامه پژوهش حاضر در اختیار متخصصان کتابخانه‌های دیجیتالی و حقوق مالکیت فکری قرار گرفت و اصلاحات لازم انجام شد. منظور از متخصصان در

اینجا یعنی پژوهشگرانی که در حوزه کتابخانه‌های دیجیتالی یا حق مؤلف آثار علمی منتشر کرده‌اند یا اساتیدی که در حوزه مذکور سابقه تدریس داشته‌اند. پایایی ابزار به وسیله آلفای کرونباخ محاسبه شد و معادل ۰/۹۳۵ به دست آمد. جدول آزمون پایایی پرسشنامه در جدول ۱ قابل مشاهده است. این پرسشنامه شامل هشت بخش و ۶۰ پرسش مربوط به تأثیر مسائل و چالش‌های بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی است که در طیف لیکرت تعریف شده است.

از ۱۷ کتابخانه دیجیتالی دانشگاهی فعالی که در سطح شهر تهران شناسایی و در نظر گرفته شدند، تعداد ۱۴ کتابخانه در پاسخ‌دهی به پرسشنامه‌ها همکاری کردند. از میان ۴۰ نفر از مدیران کتابخانه‌های دیجیتالی شامل مدیر کتابخانه دانشگاهی یا دانشکده‌ای که کتابخانه دیجیتالی وابسته به آن است، مدیر گزینش منابع، مدیر سازمان‌دهی منابع، مدیر دیجیتال‌سازی منابع و مدیر فناوری اطلاعات مشغول فعالیت در کتابخانه دیجیتالی، ۳۱ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، داده‌های خام به دست آمده از جامعه آماری با استفاده از فنون آماری مناسب و نرم‌افزارهای اس‌پی‌اس‌اس و اسمارت پی‌ال‌اس مورد تجزیه و تحلیل و پس از پردازش به شکل اطلاعات در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرند. شکل ۱ مراحل انجام این پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. آزمون پایایی پرسش‌نامه پژوهش

متغیرها	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ
ماهیت فضای دیجیتالی	۱۳	۰/۸۱۴	۰/۹۳۵
قراردادها و مجوزها	۴	۰/۷۳۹	
کاستی‌های قانونی	۱۴	۰/۸۱۲	
فعالیت کتابخانه‌ها	۶	۰/۷۷۷	
فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای	۷	۰/۷۹۱	
ملاحظات اخلاقی	۳	۰/۷۲۳	
اقتصاد	۴	۰/۷۹۹	
استثنائات و استفاده منصفانه	۹	۰/۸۷۹	

شکل ۱. مراحل انجام پژوهش و روش مورد استفاده

یافته‌ها

در بررسی مسائل و چالش‌ها به مجموعه گویه‌هایی اشاره می‌کنیم که به صورت بالقوه و بالفعل می‌توانند بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن اثرگذار باشند. ابتدا این مسائل و چالش‌ها، بر اساس بررسی متون و مطالعات کتابخانه‌ای شناسایی و در نهایت، در ۸ بعد شامل ماهیت فضای دیجیتالی، قراردادهای مجوزها، کاستی‌های قانونی، فعالیت کتابخانه‌ها، فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای، ملاحظات اخلاقی، اقتصاد و استثنائات و استفاده منصفانه و در ۶۰ گویه دسته‌بندی شدند. عامل اول با عنوان مسائل و چالش‌های ماهیت فضای دیجیتال با ۱۳ مؤلفه مورد بررسی قرار گرفت. جدول ۲، به طور مفصل مؤلفه‌های مربوط به بعد ماهیت فضای دیجیتال را نشان می‌دهد.

جدول ۲. مؤلفه‌های تأثیر ماهیت فضای دیجیتال بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی

ردیف	مؤلفه	منابع
الف ۱	پیچیدگی حمایت‌های حقوقی از نویسندگان در محیط دیجیتالی	پاپی (۱۳۹۳)
الف ۲	دشواری کنترل صحیح بر انتشار (توزیع) گسترده، سریع و آسان اثر	کلین، موس و ادواردز (۱۳۹۶)؛ شتار ^۲ (۲۰۰۸)
الف ۳	سهولت نسخه‌برداری و کپی‌برداری از متون دیجیتالی به نسبت متون چاپی	شتار (۲۰۰۸)؛ حسین نسب و مختاری (۱۳۹۳)؛ کلین، موس و ادواردز (۱۳۹۶)؛ زایلینسکی ^۳ (۱۳۷۷)؛ میرحیدری (۱۳۹۳)
الف ۴	سهولت به اشتراک‌گذاری غیرمجاز آثار دارای حق مؤلف به طور همزمان در بین کاربران متعدد	کلین، موس و ادواردز (۱۳۹۶)؛ عبداللهیان و شارقی (۱۳۸۷)؛ (امامی، ۱۳۹۳)
الف ۵	تحریف و انتشار آثار و در نتیجه لطمه به حقوق معنوی و اعتبار مؤلف	شتار (۲۰۰۸)؛ آداو ^۴ (۲۰۱۵)؛ سهرابی، علیپورحافظی، رضایی و نقی‌مهرطباطبایی (۱۳۹۳)؛ مطلبی (۱۳۸۶)
الف ۶	بی‌معنا شدن مفهوم حق مؤلف (بر اساس آثار چاپی) در محیط دیجیتالی	آداو (۲۰۱۵)
الف ۷	سهولت دستبرد علمی و ادبی (سرقت ادبی)	امامی (۱۳۹۳)؛ ستوده، رفیع و میرزایی (۱۳۹۰)
الف ۸	مشکل بررسی سندیت و اصالت محتوای منتشر شده	بوسایره - اوگکی ^۵ (۲۰۱۸)؛ هاندا و بهات ^۶ (۲۰۱۵)
الف ۹	نگرانی پدیدآورندگان آثار ادبی از عدم توجه کافی به حق مؤلف در عصر توسعه فناوری‌های دیجیتالی	آداو (۲۰۱۵)؛ ماهش و میتال ^۷ (۲۰۰۹)
الف ۱۰	عدم شناسایی دقیق محل تولید و منتشرکننده اثر	رستمی (۱۳۹۴)
الف ۱۱	ابهام در مسئولیت و حق حفاظت محتوای دیجیتال توسط کتابخانه‌ها	کالهنون ^۸ (۲۰۱۳)
الف ۱۲	امکان تکثیر غیرمجاز در سطح بین‌المللی	کهنده ^۹ (۲۰۱۸)
الف ۱۳	نامشخص بودن مکان وقوع تخلف در حقوق مؤلف	عباسی، معین اسلامی و اکرمی (۱۳۹۴)

جدول ۳، مؤلفه‌های تأثیر قراردادهای مجوزها بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی را نشان می‌دهد.

1. Kelin, Moss & Edwards
2. Shettar
3. Zielinski
4. Adav
5. Bosire-Ogechi
6. Handa & Bhatt
7. Mahesh & Mittal
8. Calhoun
9. Kehinde

جدول ۳. مؤلفه‌های تأثیر قراردادها و مجوزها بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن

ردیف	مؤلفه	منابع
ب ۱	مشکلات کسب مجوز از مالکان حق مؤلف جهت تأمین منابع کتابخانه (شرایط دشوار مذاکره با مالکان حقوقی مختلف و هزینه‌های بالا)	کهبنده (۲۰۱۸)؛ لوکاس-اسلوتر ^۱ (۲۰۱۱)
ب ۲	به رسمیت نشناختن استثنائات حق مؤلف مطرح شده در قانون توسط مجوزها	والترز ^۲ (۲۰۱۳)؛ توتو ^۳ (۲۰۱۸)
ب ۳	تفاوت قراردادهای بین پدیدآورندگان و ذی‌نفعان حقوق مالکیت فکری و کتابخانه‌ها از نظر جغرافیایی و صنعت نشر (عدم یکپارچگی در شرایط مجوزها)	کلین، موس و ادواردز (۱۳۹۶)
ب ۴	شرایط و محدودیت‌های قراردادهای مجوزهای حق مؤلف و مدل‌های صدور مجوز که منجر به محدودیت‌هایی برای کتابخانه‌ها می‌شود.	وایت ^۴ (۲۰۱۲)؛ کالهون (۲۰۱۳)؛ توتو (۲۰۱۸)؛ آیزنس کیتز و ترنر ^۵ (۱۹۹۷)؛ والترز (۲۰۱۳)؛ پاپی (۱۳۹۳)

جدول ۴، مؤلفه‌های تأثیر کاستی‌های قانونی بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن را نشان می‌دهد.

جدول ۴. مؤلفه‌های تأثیر کاستی‌های قانونی بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن

ردیف	مؤلفه	منبع
پ ۱	به روز نبودن قوانین حق مؤلف با مسائل متغیر عصر دیجیتال	صادقی و خلیج (۱۳۸۶)؛ امامی (۱۳۹۳)
پ ۲	ابهام در نحوه اعمال و اجرای قوانین و پیگیری آن‌ها در محیط دیجیتال	کلین، موس و ادواردز (۱۳۹۶)؛ مطلبی (۱۳۸۶)
پ ۳	مستعد تغییر بودن حق مؤلف آثار در قالب‌های متفاوت و در طول زمان	کاندپاناوار، راجانیکانتا و تاندار ^۶ (۲۰۱۰)
پ ۴	ایجاد شرایط ضعیف برای نوآوری و عدم ترغیب و تشویق در تولید آثار خلاقانه	کالهون (۲۰۱۳)؛ کلین، موس و ادواردز (۱۳۹۶)
پ ۵	فقدان قرارداد نشر بین ناشر و پدیدآورندگان و عدم تنظیم قرارداد نشر یا عرضه اثر مطابق عرف حقوقی ایران به صورت شفاف	مطلبی (۱۳۸۶)
پ ۶	محدود شدن حقوق کتابخانه (دسترسی، انتشار یا نگهداری طولانی‌مدت از محتوا و در نتیجه ایجاد مشکل در توسعه کتابخانه‌های دیجیتال) به علت مسائل حقوقی	پاپی (۱۳۹۳)؛ کالهون (۲۰۱۳)
پ ۷	کاهش قلمرو عمومی به علت طولانی‌تر شدن دوره حمایت حق مؤلف آثار	کالهون (۲۰۱۳)
پ ۸	ابهام در قانون حق مؤلف در خصوص برداشتن منابع دیجیتال از وب و پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی	لوید ^۷ (بی‌تا)

1. Lucas-Schloetter

2. Walters

3. Tutu

4. White

5. Eisenschitz & Turner

6. Kannppanavar, Rajanikanta & Tandur

7. Lloyd

ردیف	مؤلفه	منبع
	دسترسی آزاد	
۹ پ	نبود ماده واحده‌ای در خصوص آثار دیجیتالی در قانون حق مؤلف و آئین‌نامه‌ها	پاپی (۱۳۹۳)
۱۰ پ	تشویق به پایمال شدن حقوق مؤلف به علت فقر قانونی	امامی (۱۳۹۳)
۱۱ پ	دشواری تعیین وضعیت حق مؤلف آثار مجهول‌المالک (گمنام)	کالهن (۲۰۱۳)
۱۲ پ	دشواری مکان‌یابی و تشخیص هویت مالکان آثار مجهول‌المالک	توتو (۲۰۱۸)
۱۳ پ	تفاوت در قوانین کشورهای مختلف (مانند تفاوت در دوره‌های تعیین شده حق مؤلف برای آثار، قلمرو عمومی یا دامنه استثنائات و غیره)	لوکاس اسلوتر (۲۰۱۱)، لوید (بی‌تا)
۱۴ پ	عدم پیوستن ایران به معاهده برن و محروم شدن از حمایت آن از حق مؤلف منابع الکترونیکی در سطح بین‌المللی	امامی (۱۳۹۳)

جدول ۵، مؤلفه‌های تأثیر فعالیت کتابخانه‌ها بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی را نشان می‌دهد.

جدول ۵. مؤلفه‌های تأثیر فعالیت کتابخانه‌ها بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی

ردیف	مؤلفه	منبع
۱ ت	دشواری‌های حفاظت از محتوا در برابر استفاده غیرمجاز	پاپی (۱۳۹۳)؛ ماهش و میتال (۲۰۰۹)؛ کاماو ^۱ (۲۰۱۸)
۲ ت	محدودیت در دیجیتال‌سازی و ارائه دسترسی به آثار دارای حق مؤلف به علت عدم مالکیت آن‌ها	آداو (۲۰۱۵)
۳ ت	دشواری در تعیین روش مناسب برای استفاده از منابع دیجیتالی ضمن رعایت حق مؤلف	کانی و کلیولند ^۲ (۱۹۹۸)؛ امالو ^۳ (۲۰۱۱)
۴ ت	نقض حق مؤلف به علت سیاست‌ها و فرایندهای دیجیتال‌سازی و انتقال محتوا بدون تأیید نویسنده و ناشر	کهنه‌نده (۲۰۱۸)
۵ ت	ابهام در مجاز بودن کتابخانه برای ایجاد نسخه‌ای دیجیتالی از اثر	لوکاس-اسلوتر (۲۰۱۱)
۶ ت	کم‌توجهی به مسائل حفاظت فنی (مانند عدم استفاده از آبر برچسب یا فراداده حق مؤلف)	سهرابی، علیپورحافظی، رضایی و نقی‌مهرطباطبایی (۱۳۹۳)

جدول ۶، مؤلفه‌های تأثیر فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی

را نشان می‌دهد.

1. Kamau
2. Kunny & Cleveland
3. Amollo

جدول ۶. مؤلفه‌های تأثیر فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی

ردیف	مؤلفه	منبع
ث ۱	نقض حق مؤلف محسوب شدن بازتکثیر موقت یک اثر حمایت شده توسط حق مؤلف (نمایش مدرک در مرورگر و خواندن محتوا)	راتو و یودا ^۱ (۲۰۱۸)؛ مطلبی (۱۳۸۶)؛ صادقی و خلیج (۱۳۸۶)؛ حسینی نسب و مختاری (۱۳۹۳)
ث ۲	ایجاد و توزیع سیستم‌های دور زدن اقدامات حفاظت فنی از آثار دارای حق مؤلف	ماهش و میتال (۲۰۰۹)
ث ۳	در تضاد بودن نظام‌های مدیریت حقوق دیجیتالی (DRM) با ارائه استثنائات حق مؤلف و ایجاد محدودیت در نگهداری، آرشیو، انتشار، توزیع و دسترسی به منابع دارای حق مؤلف	توتو (۲۰۱۸)؛ اوما و سیهانیا ^۲ (۲۰۱۰)؛ اوتایک ^۳ (۲۰۱۶)؛ شانودر و کیوب ^۴ (۲۰۱۱)؛ روزنبت، مونی و تریپ ^۵ (۲۰۰۱)؛ آیانا ^۶ (۲۰۰۱)؛ ساموئلسون ^۷ (۱۹۹۰)
ث ۴	نقض حق مؤلف توسط اعضای شبکه‌های نظیر به نظیر یا همتا به همتا	کالینیکو، مریوس، کاپونی و استراکانتونا ^۸ (۲۰۰۹)
ث ۵	عدم وجود سیستم ردیابی (تشخیص این که چه کسی چه چیزی را بارگیری کرده و برای چه هدفی (آموزشی، شخصی، تجاری و غیره)	هاندا و بهات (۲۰۱۵)
ث ۶	نقض اصل اولین فروش توسط مدیریت حقوق دیجیتالی (دی.آر.ام.)	توتو (۲۰۱۸)
ث ۷	ماهیت شبکه متقابل اینترنت (بدین معنا که محدودسازی نسخه برداری به یک منطقه جغرافیایی را سخت می‌کند)	هاندا و بهات (۲۰۱۵)

جدول ۷. مؤلفه‌های تأثیر ملاحظات اخلاقی بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی را نشان می‌دهد.

جدول ۷. مؤلفه‌های تأثیر ملاحظات اخلاقی بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی

ردیف	مؤلفه	منبع
ج ۱	مسائل مربوط به کدهای اخلاقی کتابداران (دو راهی حمایت از دسترسی آزاد و در عین حال، حمایت از حق مؤلف)	کالینیکو، مریوس، کاپونی و استراکانتونا (۲۰۰۹)
ج ۲	نبود آگاهی کافی در مخاطبان آثار دیجیتالی از قوانین بین‌المللی حق مؤلف، مصادیق دستبرد علمی و مجازات‌های مربوط به آن	میری و ذاکر (۱۳۹۳)
ج ۳	کمبود آگاهی افراد درگیر با مدیریت و توزیع محتوا در مورد قوانین و مجوزهای حق مؤلف و نقض حق مؤلف به صورت ناآگاهانه	ماهش و میتال (۲۰۰۹)

جدول ۸. مؤلفه‌های تأثیر اقتصاد بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی را نشان می‌دهد.

1. Rutto & Yudah
2. Ouma & Sihanya
3. Otikey
4. Schonwetter & Ncube
5. Rosenbatt, Mooney & Trippe
6. Iannella
7. Samuelson
8. Kallinikou, Marinos, Kaponi & Strakantouna

جدول ۸. مؤلفه‌های تأثیر اقتصاد بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن

ردیف	مؤلفه	منبع
چ ۱	عدم کنترل صحیح بر قیمت‌گذاری اثر به علت تأثیر فناوری دیجیتال	کلین، موس و ادواردز (۱۳۹۶)
چ ۲	نگرانی و نارضایتی مالکان حقوق از ایجاد دسترسی رایگان توسط کتابخانه‌ها و ضعیف شدن بازار فروش	لوکاس - اسلوتر (۲۰۱۱)
چ ۳	پایین آمدن میزان فروش اثر و لطمه به منافع مادی مؤلف به علت وجود فایل متن کامل کتاب به صورت غیرمجاز در اینترنت	پاپی (۱۳۹۳)
چ ۴	امتناع و احتیاط ناشران از فروش کتاب‌های الکترونیکی به کتابخانه یا تبدیل کتاب‌هایشان به آثار دیجیتال، جهت حفظ سهم بازار خود	میرحیدری (۱۳۹۳)؛ والترز (۲۰۱۳)؛ توتو (۲۰۱۸)

جدول ۹. مؤلفه‌های تأثیر استثنائات و استفاده منصفانه بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن را نشان

می‌دهد.

جدول ۹. مؤلفه‌های تأثیر استثنائات و استفاده منصفانه بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن

ردیف	مؤلفه	منبع
ح ۱	خطر محدود شدن و حذف قوانین استفاده منصفانه	رسولی (۱۳۹۲)
ح ۲	ابهام در بهره‌مندشدن از استثناء با هدف نگهداری در انتقال اثر به یک فرمت مناسب‌تر	لوکاس - اسلوتر (۲۰۱۱)
ح ۳	ابهام در تعیین تعداد نسخه‌های قابل ایجاد تحت استثنای هدف نگهداری	لوکاس - اسلوتر (۲۰۱۱)
ح ۴	مشکل تعیین آستانه الزامات واجد شرایط برای کتابخانه جهت دریافت مزایای استثنائات (چه کتابخانه‌ها و سازمان‌هایی حق استفاده از استثنائات را دارند؟)	لوکاس - اسلوتر (۲۰۱۱)
ح ۵	ابهام قانون حق مؤلف جهت تعیین موارد تحت استفاده منصفانه	هاندا و بهات (۲۰۱۵)؛ مطلبی (۱۳۸۶)
ح ۶	دشواری در امانت فردی و امانت بین کتابخانه‌ای	پاپی (۱۳۹۳)
ح ۷	عدم اطمینان کتابداران در مورد تعیین منصفانه بودن مصارف خاص	گراهام و بچمان ^۱ (۲۰۰۴)؛ ساهو و راتو ^۲ (۲۰۰۳)؛ خان و مخدومی ^۳ (۲۰۰۸)؛ افضل و دیگران ^۴ (۲۰۰۷)
ح ۸	سوء استفاده احتمالی دیگران به علت در دسترس قرار گرفتن منابع بر اساس اصل استفاده منصفانه یا استفاده آموزشی	کانی و کلیولند (۱۹۹۸)
ح ۹	مشکلات استفاده مجدد از اثر تحت مجوزهای CC-BY (بازتولید اثر به شیوه‌ای جدید و سوءاستفاده تجاری و غیرمنصفانه از زحمت نویسندگان)	پویندر ^۵ (۲۰۱۷)؛ نیکلسون و کاوویا ^۶ (۲۰۰۸)

1. Graham & Bachmann
2. Sahoo & Rao
3. Khan & Makhdumi
4. Afzal
5. Poynder
6. Nicholson & Kawooya

ابتدا با توجه به این که داده‌های هر یک از متغیرها و ابعاد آن پیوسته است، به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. این آزمون نشان داد که تقریباً همه ابعاد متغیر مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی نرمال هستند. بنابراین از آزمون همبستگی «پیرسون» استفاده می‌کنیم. جدول ۱۰، آزمون همبستگی بین مؤلفه‌های این متغیر را نشان می‌دهد. همان‌طور که اطلاعات جدول نشان می‌دهد، بین بیشتر مؤلفه‌ها رابطه وجود دارد.

جدول ۱۰. آزمون «پیرسون» بین مؤلفه‌های متغیر مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی

متغیرها/گویه‌ها	ماهیت فضای دیجیتالی	قراردادها و مجوزها	کاستی‌های قانونی	فعالیت کتابخانه‌ها	فناوری‌های حفاظتی	ملاحظات اخلاقی	اقتصاد	استثنائات
ماهیت فضای دیجیتالی	۱							
قراردادها و مجوزها	۰/۲۰۱	۱						
کاستی‌های قانونی	۰/۶۸۸**	۰/۴۵۵**	۱					
فعالیت کتابخانه‌ها	۰/۶۶۱**	۰/۳۰۹*	۰/۶۰۸**	۱				
فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای	۰/۳۵۳*	۰/۴۱۳*	۰/۵۵۸**	۰/۲۲۸	۱			
ملاحظات اخلاقی	۰/۵۵۵**	۰/۱۵۹	۰/۵۷۱**	۰/۴۸۲**	۰/۲۷۰	۱		
اقتصاد	۰/۵۵۵**	۰/۱۵۹	۰/۵۷۱**	۰/۴۸۲**	۰/۲۷۰	۱**	۱	
استثنائات و استفاده منصفانه	۰/۴۹۳**	۰/۲۳۰	۰/۶۸۱**	۰/۵۴۳**	۰/۶۶۳**	۰/۱۵۰	۰/۱۵۰	۱

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ و ** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

همان‌طور که ملاحظه می‌شود برای مؤلفه‌های ماهیت فضای دیجیتالی، قراردادها و مجوزها، کاستی‌های قانونی، ملاحظات اخلاقی، اقتصاد، استثنائات و استفاده منصفانه و متغیر مسائل و چالش‌های مؤثر بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی سطح معنی‌داری آزمون بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است که از آزمون‌های پارامتریک و برای مؤلفه‌های فعالیت کتابخانه و فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای سطح معنی‌داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ است که از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده می‌شود؛ اما از لحاظ آماری به خاطر دو مؤلفه نمی‌توان آزمون را تغییر داد. همچنین، مقدار عددی که از پیرسون و اسپیرمن به دست می‌آید اختلاف اندکی با هم

دارند. بنابراین، چون تقریباً همه مؤلفه‌های متغیر مورد مطالعه نرمال محسوب می‌شوند از آزمون همبستگی پیرسون استفاده می‌کنیم.

تحلیل داده‌ها و مدل پژوهش

در بررسی وضعیت متغیر مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتال متن و مؤلفه‌های آن از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دیجیتالی دانشگاهی تهران، از طیف ۵ مرحله‌ای لیکرت استفاده شده است. نتایج به دست آمده در جدول ۱۱، نشان می‌دهد که میانگین متغیر مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتال متن و تمامی مؤلفه‌های آن بین ۳/۶۳ تا ۴/۲۱ قرار دارد که در پیوستار ارزیابی در سطح مطلوب قرار می‌گیرند.

جدول ۱۱. آزمون پایایی مدل اندازه‌گیری مدل مفهومی پژوهش

متغیر (سازه)	میانگین	انحراف استاندارد	بار عاملی	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE > 0/4	CV Com
ماهیت فضای دیجیتال	۳/۹۹	۰/۵۸۲	بین ۰/۵۱۶ تا ۰/۷۱۲	۰/۸۴۱	۰/۸۷۳	۰/۴۱۰	۰/۲۴۹
قراردادها و مجوزها	۳/۶۹	۰/۶۰۷	بین ۰/۶۴۲ تا ۰/۸۲۸	۰/۷۴۷	۰/۸۲۳	۰/۵۴۰	۰/۲۵۱
کاستی‌های قانونی	۳/۷۸	۰/۵۵۰	بین ۰/۵۴۶ تا ۰/۷۶۹	۰/۸۱۸	۰/۸۱۲	۰/۴۱۰	۰/۲۸۴
فعالیت کتابخانه‌ها	۳/۹۱	۰/۶۱۸	بین ۰/۵۷۴ تا ۰/۷۹۰	۰/۷۹۱	۰/۸۴۷	۰/۴۸۴	۰/۴۰۲
فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای	۳/۶۳	۰/۶۴۳	بین ۰/۶۲۳ تا ۰/۸۱۳	۰/۸۶۵	۰/۸۹۷	۰/۵۵۶	۰/۲۵۶
ملاحظات اخلاقی	۴/۲۱	۰/۶۲۸	بین ۰/۶۲۳ تا ۰/۸۹۳	۰/۷۳۳	۰/۸۲۱	۰/۶۱۰	۰/۳۶۹
اقتصاد	۴/۲۱	۰/۶۲۸	بین ۰/۷۳۴ تا ۰/۸۴۲	۰/۸۰۴	۰/۷۹۹	۰/۶۲۵	۰/۳۶۳
استثنائات و استفاده منصفانه	۳/۷۶	۰/۶۰۴	بین ۰/۵۵۱ تا ۰/۸۸۱	۰/۸۷۵	۰/۹۴۹	۰/۵۰۵	۰/۲۲۴
مسائل و چالش‌های مؤثر بر حق مؤلف منابع دیجیتال متن	۳/۹۰	۰/۴۳۴	-	-	-	-	-

در ارزیابی پایایی مدل اندازه‌گیری، بارهای عاملی بزرگتر از ۰/۴ از اعتبار مناسبی برخوردار هستند. بار عاملی سازه ماهیت فضای دیجیتال بین ۰/۵۱۶ تا ۰/۷۱۲، سازه قراردادها و مجوزها بین ۰/۶۴۲ تا ۰/۸۲۸،

سازه کاستی‌های قانونی بین ۰/۵۴۶ تا ۰/۷۶۹، سازه فعالیت کتابخانه‌ها بین ۰/۵۷۴ تا ۰/۷۹۰، سازه فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای بین ۰/۶۲۳ تا ۰/۸۱۳، سازه ملاحظات اخلاقی بین ۰/۶۲۳ تا ۰/۸۹۳، سازه اقتصاد بین ۰/۷۳۴ تا ۰/۸۴۲ و سازه استثنائات و استفاده منصفانه بین ۰/۵۵۱ تا ۰/۸۸۱ قرار دارند که تمام آن‌ها از ۰/۴ بیشتر است. مقدار ملاک برای مناسب بودن آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ است. این مورد برای متغیرهای مکنون پژوهش حاضر صادق است. بنابراین، مناسب بودن وضعیت پایایی مدل اندازه‌گیری تأیید می‌شود. همچنین، مقدار ملاک برای پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش نیز بالای ۰/۷ است که نشان‌دهنده سازگاری درونی مدل‌های اندازه‌گیری است. معیار دوم در بررسی مدل‌های اندازه‌گیری، روایی همگراست که میانگین واریانس ابعاد متغیر مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی، بین ۰/۴۱۰ تا ۰/۶۲۵ است و این نشان‌دهنده همسانی و اعتبار درونی مدل اندازه‌گیری است. سپس از معیار دیگری به نام روایی واگرا استفاده می‌کنیم. در اینجا معیار فورنل- لارکر برای آن مطرح شده است. روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبول است که میزان جذر ضرایب AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر در مدل باشد. مطابق با ماتریس جدول ۱۲، مقادیر قطر اصلی (جذر AVE) تمامی سازه‌های پژوهش از مقدار همبستگی میان آن‌ها بیشتر است که این امر روایی واگرای مناسب و برازش خوب مدل اندازه‌گیری را نشان می‌دهد. کیفیت مدل اندازه‌گیری انعکاسی نیز توسط شاخص اشتراک با روایی متقاطع (CV Com) محاسبه می‌شود. همان‌طور که اطلاعات جدول ۱۲ نشان می‌دهد، مقادیر همه شاخص‌ها مثبت است که نشان‌دهنده کیفیت مدل اندازه‌گیری انعکاسی است.

جدول ۱۲. ماتریس روایی واگرا به روش فورنل و لارکر

مؤلفه‌ها	ماهیت	قراردادها و مجوزها	کاستی‌ها کتابخانه‌ها	فعالیت حفاظتی	فناوری حفاظتی	ملاحظات اخلاقی	اقتصاد	استثنائات
ماهیت فضای دیجیتالی	۰/۶۴۰							
قراردادها و مجوزها	۰/۲۹۱	۰/۷۳۵						
کاستی‌های قانونی	۰/۶۰۲	۰/۵۶۹	۰/۶۴۱					
فعالیت کتابخانه‌ها	۰/۶۳۱	۰/۴۱۶	۰/۶۳۳	۰/۶۹۵				
فناوری‌های حفاظتی	۰/۳۹۷	۰/۴۸۸	۰/۵۹۴	۰/۲۶۸	۰/۷۴۶			
ملاحظات اخلاقی	۰/۲۶۰	۰/۰۲	۰/۲۵۶	۰/۴۴۶	۰/۲۶۴	۰/۷۸۱		
اقتصاد	۰/۵۹۰	۰/۲۶۳	۰/۵۹۰	۰/۵۳۵	۰/۳۰۶	۰/۲۶۴	۰/۷۹۱	
استثنائات و استفاده منصفانه	۰/۵۶۱	۰/۳۰۶	۰/۶۰۳	۰/۵۶۳	۰/۶۵۰	۰/۴۸۷	۰/۲۲۹	۰/۷۱۱

سه معیار اصلی برای آزمون مدل‌های ساختاری وجود دارد: (۱) شاخص ضریب تعیین (R^2): (۲) معنی‌داری ضرایب مسیر (بتا؛ و ۳) شاخص افزونگی یا ارتباط پیش‌بین (محسنین و اسفیدانی، ۱۳۹۳، ص. ۱۵۰). همان‌طور که جدول ۱۳ نشان می‌دهد شاخص‌های ضریب تعیین برای متغیرهای مکنون درون‌زای قراردادهای مجوزها و ملاحظات اخلاقی در سطح متوسط و برای سایر متغیرها در سطح قابل توجه است. در ارتباط با معنی‌داری ضرایب مسیر (بتا)، تمامی ضرایب معنی‌داری Z از ۱/۹۶ بیشتر هستند که این امر معنی‌دار بودن تمامی پرسش‌ها و روابط میان مؤلفه‌ها و متغیر را در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌سازد. در رابطه با ارتباط پیش‌بین (Q2) یا اشتراک افزونگی (CV Red) نیز مقادیر Q2 محاسبه شده برای همه متغیرهای مکنون انعکاسی بالای صفر است که نشان می‌دهد، مقادیر مشاهده شده، خوب بازسازی شده‌اند و مدل توانایی پیش‌بینی دارد. به عبارتی، می‌توان گفت مدل ساختاری از کیفیت مناسب برخوردار است. برای آزمون کلی مدل معادلات ساختاری شاخص (GOF)، وتزلس، اودرکن-شرودر و ون اوپن^۱ (۲۰۰۹، ص. ۱۸۷) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای برازش کلی مدل معرفی نموده‌اند. همان‌طور که در جدول ۱۳، ملاحظه می‌گردد برازش مدل ۰/۵۲۰ شده است که نشان از برازش قوی مدل دارد. نتایج آزمون مدل‌های ساختاری در جدول ۱۳ قابل مشاهده است.

جدول ۱۳. شاخص‌های آزمون مدل‌های ساختاری

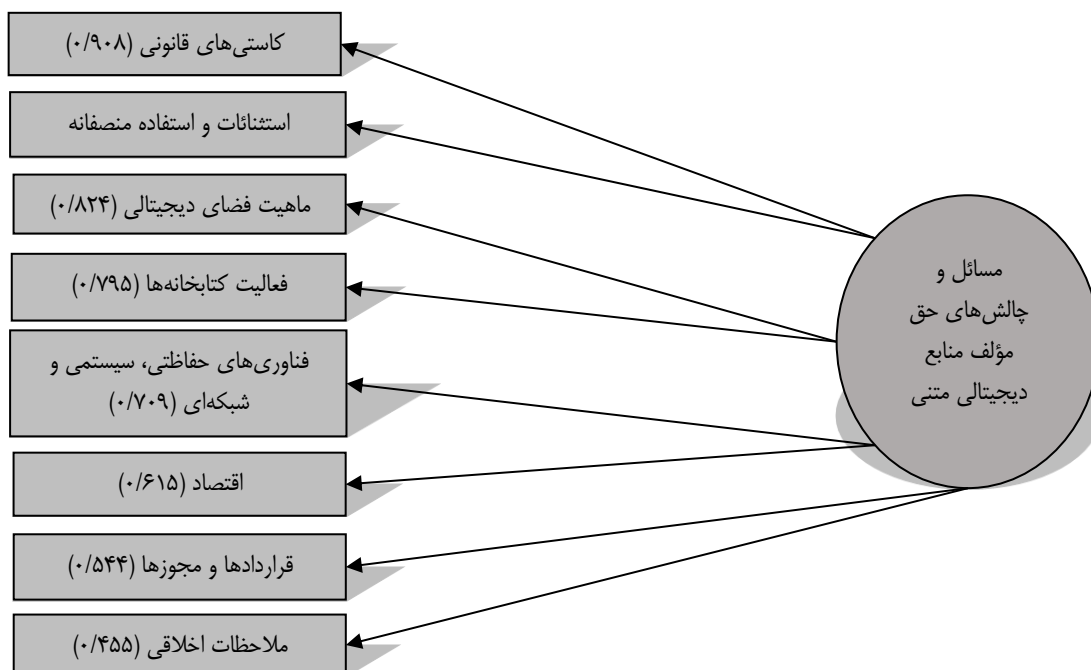
متغیر مکنون درون‌زا	ضریب تعیین (R^2)	معنی‌داری ضرایب مسیر	CV Red	GoF مقادیر اشتراکی
ماهیت فضای دیجیتالی	۰/۶۷۹	۲۴/۷۹۷	۰/۲۳۲	۰/۴۱۰
قراردادها و مجوزها	۰/۲۹۶	۷/۵۹۱	۰/۱۱۴	۰/۵۴۰
کاستی‌های قانونی	۰/۸۲۴	۴۳/۰۲۹	۰/۳۰۴	۰/۴۱۰
فعالیت کتابخانه‌ها	۰/۶۲۳	۱۹/۴۳۸	۰/۲۵۷	۰/۴۸۴
فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای	۰/۵۰۳	۶/۲۶۱	۰/۲۵۲	۰/۵۵۶
ملاحظات اخلاقی	۰/۲۰۷	۴/۵۴۸	۰/۰۹	۰/۶۱۰
اقتصاد	۰/۳۷۸	۱۱/۶۲۵	۰/۲۰۳	۰/۶۲۵
استثنائات و استفاده منصفانه	۰/۶۸۲	۱۷/۲۳۴	۰/۳۰۱	۰/۵۰۵
برازش مدل مسائل و چالش‌های حق مؤلف		۰/۵۲۰		
منابع دیجیتالی متنی				

بار عاملی مقدار عددی است که میزان شدت رابطه میان یک متغیر پنهان (سازه) و متغیر آشکار (شاخص) مربوطه را طی فرایند تحلیل مسیر مشخص می‌کند. در این پژوهش از نرم‌افزار اسمارت پی ال اس برای تعیین مقدار آن برای هر گویه استفاده شد. هر چه مقدار بار عاملی یک شاخص در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می‌کند و دارای اهمیت بیشتری نیز هست. در قسمت سنجش میزان بار عاملی، گویه‌هایی که مقدار عددی بار عاملی آن‌ها کمتر از ۰/۴ بود، حذف گردید. در هر دسته از داده‌های مشخص شده در جدول ۱۴، گویه‌ای که در ابتدا آمده، دارای بار عاملی بیشتری است. برای مثال، در ستون اول گویه ث ۴، از گویه چ ۴، و سپس گویه ث ۶، بار عاملی بیشتری دارد.

جدول ۱۴. رتبه‌بندی گویه‌های مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی بر حسب میزان بار عاملی

مقدار	$0/8 \leq X$	$0/7 \leq X < 0/8$	$0/6 \leq X < 0/7$	$0/5 \leq X < 0/6$
مؤلفه‌ها	ث ۴، چ ۴، ث ۶	ب ۱، الف ۴، ح ۴، چ ۱، ث ۱	ح ۱، ث ۷، ج ۱، الف ۱، پ ۴، پ ۹، ب ۳	الف ۱۰، پ ۷، پ ۱
	ح ۵، ب ۴، چ ۲	۵، ب ۲، ث ۳، پ ۶، چ ۳	ث ۱، ت ۲، الف ۵، پ ۵، الف ۳، پ ۲، الف ۱۲	ح ۲، الف ۱۲، پ ۱
	ح ۸، ج ۳	ت ۱، ث ۲، ت ۶، ج ۲	۹، ت ۵، ح ۳، الف ۱۱، ت ۴، ح ۷، ح ۹	الف ۸، ت ۳
			الف ۷، پ ۳، ح ۶	

در نهایت، مدل مؤلفه‌های مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی به شکل زیر تأیید شد.

شکل ۲. مدل مسائل و چالش‌های مؤثر بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی همراه با ضرایب مسیر

ضریب استاندارد شده مسیرها، شدت تأثیرات مسیرها را نشان می‌دهد. همان‌طور که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، سازه کاستی‌های قانونی با ضریب مسیر ۰/۹۰۸ در رتبه اول، استثنائات و استفاده منصفانه با ۰/۸۲۶ در رتبه دوم، ماهیت فضای دیجیتالی با ۰/۸۲۴ در رتبه سوم، فعالیت کتابخانه‌ها با ۰/۷۹۵ در رتبه چهارم، فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای با ۰/۷۰۹ در رتبه پنجم، اقتصاد با ۰/۶۱۵ در رتبه ششم، قراردادها و مجوزها با ۰/۵۴۴ در رتبه هفتم و ملاحظات اخلاقی با ۰/۴۵۵ در رتبه هشتم تأثیرگذاری قرار دارند.

بحث

صحت مدل مسائل و چالش‌های مؤثر بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی با استفاده از مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری تأیید شد. شاخص‌های مربوط به ماهیت فضای دیجیتالی به ترتیب اهمیت عبارتند از: سهولت به اشتراک‌گذاری غیرمجاز آثار دارای حق مؤلف به طور همزمان در بین کاربران متعدد، سهولت دستبرد علمی و ادبی (سرقت ادبی)، ابهام در مسئولیت و حق حفاظت محتوای دیجیتال توسط کتابخانه‌ها، نگرانی پدیدآورندگان آثار ادبی از عدم توجه کافی به حق مؤلف در عصر توسعه فناوری‌های دیجیتالی، سهولت نسخه‌برداری و کپی‌برداری از متون دیجیتالی به نسبت متون چاپی، تحریف و انتشار آثار و در نتیجه لطمه به حقوق معنوی و اعتبار مؤلف، پیچیدگی حمایت‌های حقوقی از نویسندگان در محیط دیجیتالی، مشکل بررسی سندیت و اصالت محتوای منتشر شده، امکان تکثیر غیرمجاز در سطح بین‌الملل، عدم شناسایی دقیق محل تولید و منتشرکننده اثر.

این بخش از پژوهش با پژوهش ایرجی (۱۳۹۶) همخوانی دارد که با بررسی اشتراکات و تفاوت‌های نشر سنتی و نشر الکترونیکی آثار ادبی و هنری، به وجود چالش‌های قابل توجهی در حوزه تکثیر و توزیع در نشر الکترونیکی، صیانت از حقوق معنوی صاحبان اثر، اقتباس، نقش خدمت‌دهنده، تشخیص و شناسایی دقیق هویت پدیدآورندگان، منتشرکنندگان و بهره‌برداران، تعیین محل نخستین انتشار، تعیین تعداد نسخ در نشر الکترونیکی به منظور برآورد منافع مادی صاحبان اثر، در هم شکستن مرزهای جغرافیایی در فضای مجازی پی برده است. همچنین با نتایج پژوهش کایاسلان (۲۰۱۱) که ضمن اشاره به انتقال اطلاعات از طریق اینترنت و در زمانی بسیار کوتاه در سراسر جهان به نقض حق مؤلف در این فضا اشاره دارد و وان (۲۰۱۱) که به مشکلات حق مؤلف کتابخانه‌های دیجیتالی به علت سهولت انتقال آثار به صورت شبکه‌ای و به کمک فناوری دیجیتالی اشاره دارد، همخوانی دارد.

شاخص‌های مربوط به تأثیر قراردادها و مجوزها به ترتیب اهمیت عبارتند از: شرایط و محدودیت‌های قراردادها و مجوزهای حق مؤلف و مدل‌های صدور مجوز که منجر به محدودیت‌هایی برای کتابخانه‌ها می‌شود،

به رسمیت نشناختن استثنائات حق مؤلف مطرح شده در قانون توسط مجوزها، مشکلات کسب مجوز از مالکان حق مؤلف جهت تأمین منابع کتابخانه (شرایط دشوار مذاکره با مالکان حقوقی مختلف و هزینه‌های بالا)، تفاوت قراردادهای بین پدیدآورندگان و ذی‌نفعان حقوق مالکیت فکری، و کتابخانه‌ها از نظر جغرافیایی و صنعت نشر (عدم یکپارچگی در شرایط مجوزها).

نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش وان (۲۰۱۱) همخوانی دارد که با اشاره به مشکلات حق مؤلف در کتابخانه‌های دیجیتالی ضمن اشاره به این مسئله که نویسندگان آثار به تدریج کنترل آثار خود را از دست می‌دهند، بیان می‌دارد که از سوی دیگر، کاربران نمی‌توانند از مالکان حق مؤلف، با هزینه‌ای پایین و بازده بالا، مجوز بگیرند.

شاخص‌های مربوط به تأثیر کاستی‌های قانونی به ترتیب اهمیت عبارتند از: محدود شدن حقوق کتابخانه (دسترسی، انتشار یا نگهداری طولانی‌مدت از محتوا و در نتیجه ایجاد مشکل در توسعه کتابخانه‌های دیجیتالی) به علت مسائل حقوقی، مستعد تغییر بودن حق مؤلف آثار در قالب‌های متفاوت و در طول زمان، ابهام در نحوه اعمال و اجرای قوانین و پیگیری آن‌ها در محیط دیجیتالی، فقدان قرارداد نشر بین ناشر و پدیدآورندگان و عدم تنظیم قرارداد نشر یا عرضه اثر مطابق عرف حقوقی ایران به صورت شفاف، نبود ماده واحده‌ای در خصوص آثار دیجیتالی در قانون حق مؤلف و آئین‌نامه‌ها، ایجاد شرایط ضعیف برای نوآوری و عدم ترغیب و تشویق در تولید آثار خلاقانه، دشواری تعیین وضعیت حق مؤلف آثار مجهول‌المالک، دشواری مکان‌یابی و تشخیص هویت مالکان آثار مجهول‌المالک، کاهش قلمرو عمومی به علت طولانی‌تر شدن دوره حمایت حق مؤلف آثار.

یافته‌های این بخش از پژوهش حاضر با نتایج پژوهش ایرجی (۱۳۹۶) همخوانی دارد که به ارتقاء نیافتن روزآمدی و کارآمدی قوانین کشور در این حوزه همگام با توسعه فناوری پی برده است؛ و همچنین نتایج پژوهش سعیدی و حاجی حسینی و سعیدی (۱۳۹۲)، و رحمانی (۱۳۹۰) که تأکید بر ایجاد چالش‌های متعدد در نتیجه کاستی‌های قانونی در عصر دیجیتال دارند، نیز همخوانی دارد.

شاخص‌های مربوط به تأثیر فعالیت کتابخانه‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از: کم‌توجهی به مسائل حفاظت فنی (مانند عدم استفاده از ابر برچسب یا فراداده حق مؤلف)، دشواری‌های حفاظت از محتوا در برابر استفاده غیرمجاز، نقض حق مؤلف به علت سیاست‌ها و فرایندهای دیجیتال‌سازی و انتقال محتوا بدون تأیید نویسنده و ناشر، ابهام در مجاز بودن کتابخانه برای ایجاد نسخه‌های دیجیتالی از اثر (ماده ۸ قانون ۱۳۴۸)، محدودیت در دیجیتال‌سازی و ارائه دسترسی به آثار دارای حق مؤلف به علت عدم مالکیت آن‌ها، دشواری در تعیین روش مناسب برای استفاده از منابع دیجیتالی ضمن رعایت حق مؤلف.

نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش سالاری (۱۳۸۹) که توجه به مالکیت فکری را به عنوان یک محدودیت برای دیجیتال‌سازی منابع ذکر کرده است و بیان کرده است که «آیا برای دیجیتال‌سازی منابع کتابخانه، به مجوز ناشران یا پدیدآورندگان نیاز است؟» همخوانی دارد. راهکاری که وی در این زمینه ارائه کرده است؛ تدوین طرح و برنامه‌ای برای اخذ مجوز از مالکان معنوی منابع برای استفاده منصفانه و نیز اخذ مصوبات قانونی برای استفاده منصفانه از منابع منتشره در کتابخانه دیجیتالی است.

شاخص‌های مربوط به تأثیر فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای به ترتیب اهمیت عبارتند از: نقض اصل اولین فروش توسط مدیریت حقوق دیجیتالی (DRM)، نقض حق مؤلف توسط اعضای شبکه‌های نظیر به نظیر یا هم‌تابه‌همتا (P2P)، ایجاد و توزیع سیستم‌های دورزدن اقدامات حفاظت فنی از آثار دارای حق مؤلف، در تضاد بودن سیستم‌های مدیریت حقوق دیجیتال با ارائه استثنائات حق مؤلف و ایجاد محدودیت در نگهداری، آرشیو، انتشار، توزیع و دسترسی به منابع دارای حق مؤلف، عدم وجود سیستم ردیابی (تشخیص اینکه چه کسی چه چیزی را بارگیری کرده و برای چه هدفی (آموزشی، شخصی، تجاری و غیره)، نقض حق مؤلف محسوب شدن بازتکثیر موقت یک اثر حمایت شده توسط حق مؤلف (نمایش مدرک در مرورگر و خواندن محتوا)، و ماهیت شبکه متقابل اینترنت (بدین معنا که محدودسازی نسخه‌برداری به یک منطقه جغرافیایی را سخت می‌کند).

نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش شاکری و اسماعیلی یدکی (۱۳۹۶) که بیان داشته‌اند اعمال تدابیر فنی و حقوقی توسط صاحبان حق، عملاً استثنائات استفاده آموزشی را تا حدی تعدیل می‌نماید، پژوهش اسدی (۱۳۹۴) که حاکی از آن است که صاحب‌نظران علم اطلاعات و دانش‌شناسی معتقدند که فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات مشکلاتی را از نظر حقوقی برای قوانین حق مؤلف ایجاد کرده است و رحمانی (۱۳۹۰) که معتقد است به دلیل درج حمایت‌های فناورانه در آثار دیجیتالی، استفاده منصفانه در حمایت از آثار دیجیتال از طریق فناوری‌های دیجیتال ممکن نخواهد بود، همخوانی دارد.

شاخص‌های مربوط به تأثیر ملاحظات اخلاقی به ترتیب اهمیت عبارتند از: کمبود آگاهی افراد درگیر با مدیریت و توزیع محتوا در مورد قوانین و مجوزهای حق مؤلف و نقض حق مؤلف به صورت ناآگاهانه، نبود آگاهی کافی در مخاطبان آثار دیجیتالی از قوانین بین‌المللی حق مؤلف، مصادیق دستبرد علمی و مجازات‌های مربوط به آن، (مسائل مربوط به کدهای اخلاقی کتابداران و دوراهی حمایت از دسترسی آزاد و در عین حال، حمایت از حق مؤلف).

نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش اولاکا (۲۰۱۰) همخوانی دارد که بیان داشته است بین کتابداران دانشگاهی کنیا در مورد قوانین حق مؤلف، ناآگاهی و سوء تفاهم وجود دارد و نیز ضعف آموزشی در

بین کادر سطح پایین‌تر کتابداران دانشگاهی در تلاش برای مقابله با نقض حق مؤلف وجود دارد و با نتایج پژوهش سعیدی و حاجی‌حسینی و سعیدی (۱۳۹۲) که بیان داشته است دانشجویان به عنوان کاربران فضای مجازی گرچه به علل مختلفی قانون حق نشر را در این فضا رعایت نمی‌کنند؛ اما با قوانین حق مؤلف آشنایی دارند و نقض این قانون را عملی غیر اخلاقی می‌دانند، ناهمخوانی دارد.

شاخص‌های مربوط به تأثیر اقتصاد به ترتیب اهمیت عبارتند از: نگرانی و نارضایتی مالکان حقوق از ایجاد دسترسی رایگان توسط کتابخانه‌ها و ضعف شدن بازار فروش، امتناع و احتیاط ناشران از فروش کتاب‌های الکترونیکی به کتابخانه یا تبدیل کتاب‌هایشان به آثار دیجیتالی، جهت حفظ سهم بازار خود، پایین آمدن میزان فروش اثر و لطمه به منافع مادی مؤلف به علت وجود فایل متن کامل کتاب به صورت غیرمجاز در اینترنت، عدم کنترل صحیح بر قیمت‌گذاری اثر به علت تأثیر فناوری دیجیتالی.

نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش رحمانی (۱۳۹۰) که ضمن اشاره به خلاءهای موجود در نظام حقوق مالکیت فکری در ایران، بیان کرده است پدیدآورندگان آثار به دلیل عدم اطمینان از محیط دیجیتال شبکه اینترنت تمایلی به ارائه اثر خود از طریق این ابزار ندارند، همخوانی دارد.

شاخص‌های مربوط به تأثیر استثنائات و استفاده منصفانه به ترتیب اهمیت عبارتند از: سوء استفاده احتمالی دیگران به علت در دسترس قرار گرفتن منابع بر اساس اصل استفاده منصفانه یا استفاده آموزشی، ابهام قانون حق مؤلف جهت تعیین موارد تحت استفاده منصفانه، مشکل تعیین آستانه الزامات واجد شرایط برای کتابخانه جهت دریافت مزایای استثنائات (چه کتابخانه‌ها و سازمان‌هایی حق استفاده از استثنائات را دارند؟)، دشواری در امانت فردی و امانت بین کتابخانه‌ای، مشکلات استفاده مجدد از اثر تحت مجوزهای CC-BY (بازتولید اثر به شیوه‌های جدید و سوءاستفاده تجاری و غیرمنصفانه از زحمات نویسندگان)، عدم اطمینان کتابداران در مورد تعیین منصفانه بودن مصارف خاص، ابهام در تعیین تعداد نسخه‌های قابل ایجاد تحت استثنای هدف نگهداری، خطر محدود شدن و حذف قوانین استفاده منصفانه و ابهام در بهره‌مند شدن از استثناء با هدف نگهداری در انتقال اثر به یک فرمت مناسب‌تر.

نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش شیربیاتی (۱۳۹۴) که بیان کرده است استثنائات مختص فضای دیجیتالی مانند مجوز تکثیر موقت سبب شده است تا حمایت حداکثری از حقوق مالکیت ادبی و هنری کاسته شود، همخوانی دارد.

تأکید اکثر پژوهش‌های انجام شده در این حوزه، بر مشکلات قانونی در عصر دیجیتالی، مسائل مربوط به ماهیت فضای دیجیتالی و تفسیر استثنائات و پرداختن به آن، نشان‌دهنده اهمیت و تأثیر بالای این مسائل بر حق مؤلف منابع دیجیتالی است که اولویت‌بندی پیش‌گفته را تا حد زیادی تأیید می‌کند.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش، مسائل و چالش‌های حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دیجیتالی دانشگاه‌های شهر تهران بررسی و شناسایی شد. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت که مسائل و چالش‌های زیادی در مورد حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی وجود دارد که به ترتیب اهمیت و تأثیرگذاری در هشت بخش به شرح زیر قابل دسته‌بندی هستند: کاستی‌های قانونی، استثنائات و استفاده منصفانه، ماهیت فضای دیجیتالی، فعالیت کتابخانه‌ها، فناوری‌های حفاظتی، سیستمی و شبکه‌ای، اقتصاد، قراردادها و مجوزها و ملاحظات اخلاقی. قابل ذکر است که در هر بخش، مسائل و چالش‌های فرعی و مرتبط ارائه شدند. در این پژوهش پس از تحلیل و ارزیابی مدل معادلات ساختاری، مدل مسائل و چالش‌های مؤثر بر حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی تأیید و ارائه شد که نشان می‌دهد اگرچه مسائل و چالش‌ها در کل ابعاد حق مؤلف منابع دیجیتالی متنی وجود دارد؛ اما، این موانع در بعد کاستی‌های قانونی از دیگر عوامل ملموس‌تر است که این ناشی از فقدان قانون جامع و کامل حق مؤلف در کشور است و نشان‌دهنده این است که مدیران کتابخانه‌های دیجیتالی به شدت با مشکلات قانونی در زمینه دیجیتال‌سازی منابع متنی مواجه هستند. در صورت تداوم این مسئله، کتابخانه‌های دیجیتالی از توسعه و تداوم باز خواهند ماند. بدیهی است که امروزه با گسترش و فراگیر شدن استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و منابع اطلاعاتی دیجیتالی، نیاز مبرمی به حل مسائل و چالش‌های مربوط به کاستی‌های قانونی وجود دارد. بنابراین، توجه به شاخص‌های این بعد از جمله محدودیت‌های حقوق کتابخانه به علت مسائل حقوقی، مستعد تغییر بودن حق مؤلف آثار در قالب‌های متفاوت و در طول زمان، ابهام در نحوه و اجرای قوانین و پیگیری آن‌ها در محیط دیجیتالی، فقدان قرارداد نشر بین ناشر و پدیدآورندگان و عدم تنظیم قرارداد نشر یا عرضه اثر مطابق عرف حقوقی ایران به صورت شفاف، نبود ماده واحده‌ای در خصوص آثار دیجیتالی در قانون حق مؤلف و آئین‌نامه‌ها، برای رفع چالش‌ها ضروری است.

با توجه به نتایج و یافته‌های پژوهش حاضر، برای بهبود وضعیتی که حق مؤلف منابع دیجیتالی را دچار مشکل و بحران کرده است، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

پیشنهادهای اجرایی:

طراحی مجدد رویه‌های کار اجرایی، قانون‌گذاری و فنی و اجرای آن‌ها متناسب با محیط دیجیتالی در راستای ایجاد توازن حق مؤلف (برقراری تعادل میان منافع حقوق دارندگان و منافع عموم).

پیشنهادهای کاربردی:

○ بازنگری و روزآمدسازی قوانین حق مؤلف ایران در محیط دیجیتالی.

- تدوین قوانین حمایتی به گونه‌ای که این قوانین، منافع هر دو طرف یعنی مالکان حق و عموم مردم را در نظر بگیرد و قابلیت اجرا در هر زمانی داشته باشد.
- تنظیم قرارداد نشر بین ناشر و پدیدآورندگان به صورت روشن و واضح در قانون حق مؤلف ایران.
- برنامه‌ریزی و اجرای طرحی جهت اخذ مجوز از مالکان حق مؤلف برای دیجیتال‌سازی آثار و استفاده در کتابخانه‌های دیجیتالی و استفاده منصفانه.
- وضع ماده واحده‌ای در خصوص آثار دیجیتالی در قانون حق مؤلف و آئین‌نامه‌ها.
- قانون‌گذار می‌تواند به وسیله قوانین و در نظر گرفتن ضمانت اجرایی، تمامی توافقات و تدابیر فنی و حقوقی اعمال شده توسط مالکان حق مؤلف را که برخلاف استثنائات استفاده مجاز است را بی‌اثر کند.
- گسترش دامنه استثنائات و کاهش دایره انحصار مالکان حقوق فکری.
- تحلیل و تفسیر استثنائات مجاز وارد بر حق مؤلف در مورد اشتراک‌گذاری آثار در فضای دیجیتالی و رفع ابهامات موجود در این حوزه.
- در نظر گرفتن استثنائات و منافع عموم در طراحی نظام مدیریت حقوق دیجیتالی به ویژه نرم‌افزارهای مرتبط با آن.
- توجه بیشتر به مسائل حفاظت فنی در راستای کنترل دسترسی و نسخه‌برداری غیرمجاز مانند استفاده از پروتکل انتقال فرامتنی امنیتی، استفاده از شناساگر شیء دیجیتالی^۱ و نظام ردیابی نسخه‌برداری.
- آموزش و پیشنهاد راهکارهایی در مورد مقابله با نقض حق مؤلف در میان مدیران و کارکنان کتابخانه‌های دیجیتالی.
- آموزش مسائل حق مؤلف در کتابخانه‌های دیجیتالی (به ویژه مسائل مربوط به قوانین بین‌المللی، مصادیق دستبرد علمی و مجازات‌های مربوط به آن) در میان کاربران و مخاطبان آثار دیجیتالی.
- ایجاد اتحادیه و انجمن‌های ملی حمایت از حق مؤلف.
- تدوین و اجرای طرحی برای همکاری‌های بین‌المللی و پیوستن به قرارداد برن در راستای گسترش حمایت از آثار ایرانی در سطح جهانی.

سیاسگزاری

از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه تهران به خاطر حمایت معنوی از پژوهش حاضر سیاسگزاری می‌شود. همچنین از داوران گمنام تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- اسدی، فاطمه (۱۳۹۴). *حق مؤلف و فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی از دیدگاه متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. دانشگاه الزهرا. افشار، زهره؛ قائمی‌زاده، محمد (۱۳۹۳). ماده ۸ قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان ۱۳۴۸: پاسخی به نگرانی حقوقی مؤسسان کتابخانه‌های دیجیتال عمومی-آموزشی. *کتابداری، آرشیو و نسخه‌پژوهی: کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۷(۲). ص. ۱۴۳-۱۲۳.
- امامی، بشری سادات (۱۳۹۳). جایگاه حقوق مالکیت فکری در نشر الکترونیک. *داریوش مطلبی و امیر شکوهیان یزدی کوهبنانی (گردآورندگان)*. همایش نشر الکترونیک: رویکردها و مسائل: مجموعه مقاله‌های هفتمین همایش سراسری ادکا. تهران: نشر کتابدار.
- انصاری، رؤیا (۱۳۹۰). *بررسی برخی از مسائل حقوقی فضای سایبر*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه حقوق. دانشکده الهیات و معارف اسلامی. دانشگاه تربیت معلم- سبزوار.
- ایرجی، جواد (۱۳۹۶). *مطالعه حمایت از نشر الکترونیک در نظام حقوق مالکیت ادبی و هنری ایران*. پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد. گروه حقوق مالکیت فکری. پردیس دانشگاهی دانشگاه قم.
- پاپی، زینب (۱۳۹۳). *جنبه‌های حقوقی کتاب‌های الکترونیکی در کتابخانه‌ها*. *داریوش مطلبی و امیر شکوهیان یزدی کوهبنانی (گردآورندگان)*. همایش نشر الکترونیک: رویکردها و مسائل: مجموعه مقاله‌های هفتمین همایش سراسری ادکا. تهران: نشر کتابدار.
- پاپی، زینب (۱۳۹۴). *حق مؤلف در فضای سایبری با تأکید بر حقوق مؤلفان در جمهوری اسلامی ایران: ارائه الگوی پیشنهادی جهت اجرای حقوق سایبر مؤلفان پایان‌نامه‌ها در سامانه ملی پایان‌نامه‌ها*. رساله دکتری. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی. دانشگاه آزاد، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- حریری، نجلا و رادفر، حمید رضا (۱۳۹۳). *فراهم‌آوری منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دیجیتالی ایران*. *مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات*، ۲۵(۹۹).
- حسینی‌نسب، سید حسین؛ مختاری، مجتبی (۱۳۹۳). *نشر الکترونیک: رویکردها، نگرش‌ها و چالش‌ها*. *داریوش مطلبی و امیر شکوهیان یزدی کوهبنانی (گردآورندگان)*. همایش نشر الکترونیک: رویکردها و مسائل: مجموعه مقاله‌های هفتمین همایش سراسری ادکا. تهران: نشر کتابدار.
- خیاطی، فاطمه (۱۳۹۵). *حمایت از آثار فکری در شبکه‌های اجتماعی*. پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد. گروه حقوق مالکیت فکری. دانشکده حقوق. دانشگاه قم.

- رحمانی، سحر (۱۳۹۰). نظام مدیریت دیجیتال (*DRM*) و حمایت از آثار ادبی و هنری با استفاده از آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه حقوق. دانشکده حقوق و علوم سیاسی. دانشگاه قم.
- رستمی، سهراب (۱۳۹۴). بررسی حق مؤلف در محیط دیجیتال، ره‌آورد نور، ۱۴(۵۳). ص. ۵۷-۴۷.
- رسولی، عبدالرشید (۱۳۹۲). بررسی نقض مالکیت فکری در فضای اینترنت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه حقوق. دانشکده حقوق و علوم سیاسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- زایلینسکی، کریستوفر (۱۳۷۷). عصر الکترونیک و فقرای اطلاعاتی: فرصت‌ها و مخاطرات. ترجمه عباس گیلوردی، فراگام‌هایی در اطلاع‌رسانی: گزیده مقالات نوزدهمین کنفرانس بین‌المللی اطلاع‌رسانی پیوسته. تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی.
- سالاری، محمود (۱۳۸۹). چالش‌ها و مسائل مدیریتی کتابخانه‌ها در گذر از کتابخانه سنتی به سوی کتابخانه دیجیتالی با نگاهی به ایران. فصلنامه علمی-پژوهشی کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳(۲). ص. ۹۷-۱۱۲.
- ستوده، هاجر؛ نجمه، رفیع؛ زهرا میرزایی (۱۳۸۹). نگاهی به دستبرد علمی و راه‌کارهای پیشگیری و پیگیری آن. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳(۴). ص. ۲۱۰-۲۲۸.
- سعیدی، سینا؛ حاجی حسینی، حجت‌اله؛ سعیدی، صبا (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر نقض قانون حق نشر توسط کاربران اینترنت. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۸(۲). ص. ۶۱-۵۲.
- سهرابی، هستی؛ علیپورحافظی، حامد؛ رضایی، نسا؛ نقی‌مهرطباطبایی، اشرف (۱۳۹۳). بررسی وضعیت بهره‌گیری از ابربرچسب کی‌رایت در وبگاه‌های نشریات ملی و بین‌المللی کتابداری. داریوش مطلبی و امیر شکوهیان یزدی کوهبنانی (گردآورندگان). همایش نشر الکترونیک: رویکردها و مسائل: مجموعه مقاله‌های هفتمین همایش سراسری ادکا. تهران: نشر کتابدار.
- شاکری، زهرا؛ حبیبی، سعید (۱۳۹۲). اشتراک‌گذاری آثار ادبی و هنری؛ چالش‌ها و فرصت‌ها. دوفصلنامه علمی-پژوهشی دانش حقوق مدنی، ۲(۱). ص. ۱۱-۱.
- صادقی، محمود؛ خلج، یوسف (۱۳۸۶). حمایت از مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط در محیط مجازی. فصلنامه علمی-پژوهشی حقوق اسلامی، ۴(۱۵). ص. ۱۴۶-۱۱۵.
- صفایی، حسین؛ افشارقوچانی، زهره (۱۳۹۵). حق مؤلف در کتابخانه دیجیتال. مطالعات حقوق تطبیقی، ۷(۱). ص. ۲۵۱-۲۲۵.
- عباسی، محمود؛ معین اسلام، محمد؛ اکرمی، فروزان (۱۳۹۴). جایگاه و چالش‌های ایران در حمایت بین‌المللی از حقوق مالکیت آثار ادبی و هنری. فصلنامه حقوق پزشکی. ویژه‌نامه حقوق مالکیت فکری، ۹. ص. ۴۶-۱۱.
- عبداللهیان، حمید؛ شارق، مرضیه (۱۳۸۶). نشر الکترونیک، چالش‌ها و فرصت‌ها. مطالعه روزنامه‌نگاری الکترونیک. نشریه دین و ارتباطات. ۱۴(۳۱). ص. ۱۵۳-۱۳۳.
- کلین، بتانی (۱۳۹۶). آشنایی با حق مؤلف: مالکیت فکری در عصر دیجیتال. ترجمه رؤیا پورنقی و بهروز رسولی. تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران: چاپار.
- محسنین، شهریار؛ اسفیدانی، محمدرحیم (۱۳۹۳). معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی: به کمک نرم‌افزار Smart-PLS. تهران، مؤسسه کتاب مهربان نشر.
- مطلبی، داریوش (۱۳۸۶). حق مؤلف در محیط دیجیتال، فصلنامه کتاب، ۱۸(۲). ص. ۱۶۴-۱۳۷.

- میرحیدری، مریم‌السادات (۱۳۹۳). استراتژی‌های توسعه نشر الکترونیک در فروشگاه‌های اینترنتی. داریوش مطلبی و امیر شکوهیان یزدی کوهبنانی (گردآوردگان). همایش نشر الکترونیک: رویکردها و مسائل: مجموعه مقاله‌های هفتمین همایش سراسری ادکا. ص. ۴۶. تهران: نشر کتابدار.
- میری، انیس؛ ذاکر، مرضیه (۱۳۹۳). بررسی میزان آشنایی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور مشهد با مصادیق دستبرد علمی و قوانین حق مؤلف در فضای نشر الکترونیک. داریوش مطلبی و امیر شکوهیان یزدی کوهبنانی (گردآوردگان). همایش نشر الکترونیک: رویکردها و مسائل: مجموعه مقاله‌های هفتمین همایش سراسری ادکا. ص. ۴۶. تهران: نشر کتابدار.
- نوروزی، علیرضا (۱۳۹۸). حقوق مالکیت فکری: حق مؤلف و مالکیت صنعتی. تهران: چاپار.

References

- Abbasi, M., Moein Islam, M., & Akrami, F. (2016). Iran's position and challenges in international protection of copyrights of literary and artistic works. *Medical Law Journal*, 9, 11-46. (in Persian)
- Abdollahyan, H., & Shareghi, M. (2007). Electronic publishing; Challenges and opportunities; Focusing on E-journalism. *religion and communication*, 14(31), 133-153. (in Persian)
- Adav, R. P. (2015). Digital libraries and intellectual property rights. *Research Hub: International Multidisciplinary Research Journal*, 2(2), 1-5.
- Afshar, Z., & Ghaemizadeh, M. (2014). Copyright article No. 8: An answer to the concerns of digital library creators. *Library and Information Sciences*, 17(2), 123-143. (in Persian)
- Afzal, A.-S. W., Nasser, M. et al. (2007). Digital age: Challenges for libraries. *Information Society and Justice Journal*, 1(1), 43-48.
- Amollo, B. A. (2011). Digitization for libraries in Kenya. *Presented at the 2nd International Conference on African Digital Libraries and Archives (ICADLA-2)*, Johannesburg, South Africa.
- Ansari, R. (2012). *The investigation of legal issues of cyber*. M.Sc. Thesis in Law, Sabzevar Teacher Training University. (in Persian)
- Asadi, F. (2015). *Copyright and new information and communication technologies, attitude survey of knowledge and information science professionals*. M.Sc. dissertation, Department of Knowledge and Information Science, Alzahra University. (in Persian)
- Bosire-Ogechi, E. (2018). Social media, social networking, copyright, and digital libraries. *In Handbook of research on managing intellectual property in digital libraries* (pp. 37-50). IGI Global.
- Calhoun, K. (2013). *Key themes and challenges in digital libraries*. Retrieved May 10, 2019, from: <https://ecommons.cornell.edu/handle/1813/39195>.
- Eisenschitz, T., & Turner, P. (1997). Rights and responsibilities in the digital age: Problems with stronger Copyright in an information society. *Journal of Information Science*, 23(3), 209-223.
- Emami, B. (2014). The status of intellectual property rights in e-publishing. In Darioush Matlabi and Amir Shokoochian Yazdi Kouhbanani (Collectors). *Conference on e-publishing: Approaches and issues, Proceedings of the 7th National Congress of the Union of Iranian*

- Library and Information Science Student Associations (ADKA)*. Tehran: Nashre Ketabdar. (in Persian)
- Graham, D., & Bachmann, T. T. (2004). *Ideation: The birth and death of ideas*. John Wiley & Sons.
- Handa, S., & Bhatt, K. (2015). Intellectual Property Rights (IPRs) in digital environment: an overview in Indian digital environment. *International Journal of Digital Library Services*, 5(2), 117-123.
- Hariri, N., Radfar, H. (2014). Acquisition of Electronic Resources in Iranian Digital Libraries. *National Studies on Librarianship and Information Organization*, 25(3), 45-58. (in Persian)
- Hong Xian, Yang (2010). *Research on the issues of copyright in digital library*. Dissertation. South China University of Technology (People's Republic of China). Retrieved May 10, 2019, from <https://repository.upenn.edu/dissertations/AAI3124693>.
- Hosseini Nassab, H., & Mokhtari, M. (2014). E-publishing: Approaches, opinions and Issues. In Darioush Matlabi and Amir Shokoohian Yazdi Kouhbanani (Collectors). *Conference on E-Publishing: Approaches and issues, Proceedings of the 7th National Congress of the Union of Iranian Library and Information Science Student Associations (ADKA)*. Tehran: Nashre Ketabdar. (in Persian)
- Iannella, R. (2001). Digital management (DRM) architectures. *D-Lib Magazine*, 7(6).
- Iraji, J. (2017). *Study of protecting electronic publishing in Iran's system of literary and artistic property rights*. M.Sc. Thesis in Intellectual property law, University of Qom. (in Persian)
- Kallinikou, D., Marinos Papadopoulos, J. D., Kaponi, A., & Strakantouna, V. (2009). Intellectual property issues for digital libraries in the Internet networked public sphere. 8th *International Conference Computer Ethics: Philosophical Enquiry*.
- Kamau, G. (2018). Copyright challenges in digital libraries in kenya from the lens of a librarian. *In Handbook of Research on Managing Intellectual Property in Digital Libraries* (pp. 312-336). IGI Global.
- Kanndppanavar, B. U., Rajanikanta, S. T., & Tandur, S. K. (2010). Importance of digitization of librarymaterials. *SRELS J Inf Manage*, 47(1), 61-70.
- Kayaaslan, H. (2011). *Challenges for copyright holders on the Internet: A Turkish case study*. Ph.D dissertation, Faculty of Law, Art & Social. Scineces, University of Southampton.
- Kehinde, A. (2018). Digital libraries and the role of digital librarians. *In Handbook of Research on Managing Intellectual Property in Digital Libraries* (pp. 98-119). IGI Global.
- Kelin, B., Moss, G., & Edwards, L. (2017). *Understanding copyright intellectual property in the digital age*. (Roya Pournaghi & Behrooz Rasuli, Translators). Tehran: Iranian Research Institute for Information Science and Technology (IRANDOC): Chapar Publication. (in Persian)
- Khan, M. H., & Makhdumi, G. (2008). *Copyright fails in libraries in digital era*. Retrieved May 10, 2019, from <http://ir.inflibnet.ac.in/handle/1944/1293>.
- Khayati, F. (2017). *Protect of intellectual property in social network*. M.Sc. Thesis in Intellectual property law, University of Qom. (in Persian)

- Kuny, T., & Cleveland, G. (1998). The digital library: myths and challenges. *IFLA journal*, 24(2), 107-113.
- Lloyd, Ian (n.d). *Copyright Issues for Digital Libraries*. Retrieved May 10, 2019, from <http://www.coreach-ipr.org/documents/Digital%20Libraries.pdf>.
- Mahesh, G., & Mittal, R. (2009). Digital content creation and copyright issues. *Electronic Library*, 27(4), 676-683.
- Matlabi, D. (2007). Copyright in digital environment. *National Studies on Librarianship and Information Organization*, 18(2), 137-164. (in Persian)
- Mirheidari, M. (2014). The e-publishing development strategies in online markets. In Darioush Matlabi and Amir Shokoohian Yazdi Kouhbanani (Collectors). *Conference on E-Publishing: Approaches and issues, Proceedings of the 7th National Congress of the Union of Iranian Library and Information Science Student Associations (ADKA)*. Tehran: Nashre Ketabdar. (in Persian)
- Miri, A., & Zaker, M. (2014) Analyzing the level of familiarity with instances of plagiarism and copyright laws in the space of e-publishing in masters' students at Payame Noor University of Mashhad. In Darioush Matlabi and Amir Shokoohian Yazdi Kouhbanani (Collectors). *Conference on e-publishing: Approaches and issues, Proceedings of the 7th National Congress of the Union of Iranian Library and Information Science Student Associations (ADKA)*. Tehran: Nashre Ketabdar. (in Persian)
- Mohsenin, S. H., & Esfidani, M. R. (2014). *Partial least squares structural equation using Smart-PLS Software*. Tehran: Mehrabanpub. (in Persian)
- Nicholson, D., & Kawooya, D. (2008). *The impact of copyright on access to public information in African countries: A perspective from Uganda and South Africa*.
- Niqresh, M. (2019). Digital library and intellectual issues--issues in copyright and intellectual property. *International Education Studies*, 12(1), 114-127.
- Noruzi, A. (2020). *Intellectual property rights: Copyright and industrial property*. Second edition. Tehran: Chapar Publication. (in Persian)
- Otike, J. (2016). Legal considerations of providing information in support of distance learning by digital libraries in universities in Kenya. In *Information seeking behavior and challenges in digital libraries* (pp. 57–69). Hershey, PA: Information Science Reference
- Papi, Z. (2014). E-books: The legal aspects. In Darioush Matlabi and Amir Shokoohian Yazdi Kouhbanani (Collectors). *Conference on E-Publishing: Approaches and issues, Proceedings of the 7th National Congress of the Union of Iranian Library and Information Science Student Associations (ADKA)*. Tehran: Nashre Ketabdar. (in Persian)
- Papi, Z. (2015). *Copyright in cyberspace*. Ph.D dissertation, Department of Library and Information Science, Islamic Azad University, Science and Research. (in Persian)
- Poynder, R. (2017). *Copyright: The immovable barrier that open access advocates underestimated*. Open and Shut. Retrieved May 10, 2019, from <https://richardpoynder.co.uk/Copyright.pdf>.
- Rahmani, S. (2012). *Digital right management and protection of literary and artistic works*, M.Sc. Thesis in Intellectual property law, University of Qom. (in Persian)

- Rasouli, A. (2013). *An investigation of the infringement of intellectual property right in the Internet*, M.Sc. dissertation, Department of International Law, Islamic Azad University Central Tehran Branch. (in Persian)
- Rosenblatt, W., Mooney, S., & Trippe, W. (2001). *Digital rights management: Business and technology*. John Wiley & Sons, Inc.
- Rostami, S. (2016). A survey of copyright in the digital environment. *Rahavardnoor Journal*, 14(53), 47-57. (in Persian)
- Rutto, D., & Yudah, O. (2018). E-books in university libraries in Kenya: Trends, usage, and intellectual property issues. In *Handbook of Research on Managing Intellectual Property in Digital Libraries* (pp. 37-50). IGI Global.
- Sadeghi, M., & Khalaj, Y. (2007). In support of literary and Artistic property and the Rights related to virtual / Cyber Environment. *Quarterly Islamic Law*, 4(15), 115-146. (in Persian)
- Saeedy, S., Haji Hosseini, H., & Saeedy, S. (2013). A survey of the effective factors on copyright violations by the internet users. *Ethics in science and Technology*, 8(2), 52-61. (in Persian)
- Safaii, H., & Afshar Quchani, Z. (2016). Copyright in digital library. *Comparative Law Review*, 7(1), 225-251. (in Persian)
- Sahoo, B. B., Rao, I. R. (2003). Copyright and digital libraries. In *Proceedings of workshop on digital libraries: Theory and Practice*. Bangalore: DRTC. Citeseer.
- Salari, M. (2010). Challenges and management issues of libraries from traditional library to digital library (with emphasis on Iran). *Library and Information Sciences*, 13(2), 97-112. (in Persian)
- Samuelson, P. (1990). Digital media and the changing face of intellectual property law. *Rutgers Computer & Technology Law Journal*, 16, 323.
- Schonwetter, T., & Ncube, C. (2011). New hope for Africa? Copyright access to knowledge in the digital age. *Info*, 13(3), 64-74.
- Shakeri, Z., & Habiba, S. (2013). File Sharing of literary and artistic works; challenges and opportunities. *Journal of Civil Law Knowledge*, 2(1), 1-11. (in Persian)
- Sohrabi, H., Alipour Hafezi, H., Rezaei, N., & Naghi Mehr Tabatabai, A. (2014). Investigation of the status of using copyright meta tags in national and international librarianship's websites. In Darioush Matlabi and Amir Shokoohian Yazdi Kouhbanani (Collectors). *Conference on e-publishing: Approaches and issues, Proceedings of the 7th National Congress of the Union of Iranian Library and Information Science Student Associations (ADKA)*. Tehran: Nashre Ketabdar. (in Persian)
- Soutudeh, H., Rafieh, N., & Mirzaee, Z. (2011). How to prevent or act against plagiarism phenomenon. *Library and Information Science*, 13(4), 210-228. (in Persian)
- Tutu, J. M. (2018). Intellectual property challenges in digital library environments. In *Handbook of Research on Managing Intellectual Property in Digital Libraries* (pp. 225-240). IGI Global.
- Wahid, ratnaria (2017). Libraries and technology: Canadian and Malaysian copyright exceptions. *Library Management*, 38 (8/9), 415-425.

- Walters, W. H. (2013). E-books in academic libraries: challenges for acquisition and collection management. *portal: Libraries and the Academy*, 13(2), 187-211.
- Wan, W. P. (2011). *Research on the copyright problem of digital library-based on the dispute of Google Digital Library*. Master dissertation. Huazhong (Central China) University of Science and Technology, People's Republic of China.
- Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., & Van Oppen, C. (2009). Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration. *MIS Quarterly*, 177-195.
- Zielinski, C. (1995). The electronic age and information poor: Opportunities and Risks. (Abbas Gilvari, translator). *Superior strides in information science: Selected papers of 19th international online conference*. Tehran: Information and Scientific Services Center of the Construction Crusade (Jihad-e Sazandegi). (in Persian)